

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

Українська мова творів є достатнім, але не необхідним критерієм включення автора до канону української філософії, оскільки чимало наших мислителів писали іншими мовами. Зрозуміло, що в більшості таких випадків йдеться про мови, що їх історично використовували в Україні в царині науки та високої культури, проте з моменту, коли у цій царині починають вільно використовувати українську, вибір мови стає чи не найвизначальнішим критерієм національної ідентифікації філософа. У межах такого підходу корпус філософських творів, написаних українськими авторами від кінця XIX століття, мислять як переважно україномовний, а окремі твори, написані іншими мовами, розглядають передусім у його контексті. Водночас цей підхід залишає поза увагою дослідників цілий пласт філософських творів, переважно українознавчої тематики, написаних українськими мислителями, які у цей період жили й працювали за межами України, були більшою чи меншою мірою інтегровані в інтелектуальні середовища країн свого перебування та писали відповідними мовами. У деяких із них йдеться навіть не про окремі твори, а про потенційно рівноцінні корпуси творів, написаних різними мовами у доволі відмінних контекстах, що робить неповним і непереконливим розуміння та дослідження їхньої творчості або її окремих аспектів на основі лише україномовних текстів.

Творчість саме таких мислителів стала предметом уваги учасників Історико-філософських читань на тему «Іншомовна філософська україністика», що їх відділ історії філософії України Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України провів 23 грудня 2025 року разом із філософською комісією Наукового товариства імені Тараса Шевченка. Ідея читань полягала передусім у тому, щоб інвентаризувати та оцінити важливість корпусу іншомовних творів для розуміння окремих мислителів та філософської україністики XX століття в цілому. В цьому тематичному числі «Філософська думка» публікує статті, підготовлені на основі доповідей, виголошених на згаданих читаннях.

Дослідження іншомовної філософської україністики, яке науковці відділу історії філософії України провадять у межах планової теми «Конструювання національної традиції в українській філософії ХХ ст.», у кінцевому підсумку має на меті з'ясувати, який образ України, української культурної та інтелектуальної традиції намагалися сконструювати українські автори ХХ століття у своїх іншомовних творах. Після здобуття Україною незалежності побутувало враження, що відтепер згадані конструкції назавжди належать завершеному «короткому ХХ століттю», проте обставини російсько-української війни зробили досвід взаємодії діаспорних авторів та інституцій з іншомовними політичними, культурними, інтелектуальними середовищами особливо цінним і затребуваним у межах академічної та культурної дипломатії, яку реалізують українські науковці та культурні діячі сьогодні.